

УДК 338.43 : 633.63

**АНАЛІЗ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ ЦУКРОВИХ ПІДПРИЄМСТВ
ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ**

СОКОЛЮК С.Ю, аспірант

Уманський державний аграрний університет

Розглянуто питання аналізу реалізації продукції цукровими підприємствами Вінницької області, а також намічені конкретні шляхи щодо подолання кризи переробних цукрових підприємств.

Виробництво цукру як стратегічного продукту для України відносилось і нині належить до високоекспортної галузі, як важливого джерела валютних надходжень країни. Нинішня кризова ситуація, яка охопила всі галузі агропромислового виробництва, особливо відчутно відбилась на цукробуряковому виробництві, призвела до глибокого занепаду буряківництва як провідної рослинницької галузі. Вирішенню нагальних проблем, пов'язаних з відродженням і розвитком буряківництва в Україні, де в наявності унікальні ґрунтово-кліматичні і економічні умови для вирощування цукрових буряків, відновленням діяльності потужної цукрової промисловості з широким залученням іноземних інвесторів, застосуванням сучасних ресурсозберігаючих технологій, створення цивілізованого національного внутрішнього ринку цукру, входженням України в світове ринкове середовище – це основні завдання, які потрібно пошвидше вирішувати.

Ринок цукру є складовою регіонального ринку продовольства. Цукор є харчовим продуктом першої необхідності, володіє цінними харчовими, смаковими і фізичними властивостями, використовується як для споживання у натуральному вигляді, так і для виробництва кондитерських, хлібобулочних, плодоовочевих консервів, лікєро-горілочних, безалкогольних та інших товарів, а також є технологічним компонентом нехарчової переробної промисловості.

Сприятливі ґрунтово-кліматичні умови Вінниччини та накопичений досвід ефективного розвитку цукробурякового виробництва є основою для активного формування регіонального ринку цукру. Повністю задовольняючи власний попит на цукор і використовуючи потенціал по нарощуванню обсягів його виробництва, регіон має можливість зайняти провідні позиції у формуванні міжрегіональних й експортних фондів конкурентоспроможного за якістю і собівартістю цукру. Проте, незважаючи на суттєве значення цукробурякового виробництва для економіки, скористатися повною мірою своїми перевагами регіон виявився не спроможним, триває спад виробництва цукру та знижується рівень його споживання.

Методологія організації і функціонування роботи цукрових заводів, питання розвитку та підвищення ефективності функціонування бурякоцукрового підкомплексу досліджуються багатьма вченими – економістами, серед них П.Т. Саблук, Є.В. Імас, О.С. Багатиренко, П.П. Борщевський, М.С. Герасимчук, О.С. Заєць, В.Д. Слюсар, Л.Г. Чернюк, М.Г. Лобас та ряд інших. Проте не всі ще питання в повній мірі вирішені.

Вінницька область традиційно займає провідні позиції по виробництву цукрових буряків та цукру. За досліджуваній період частка Вінниччини у загальнодержавному виробництві цукрових буряків складала близько 14%, а у виробництві цукру – до 12,5%. У середньому, в розрахунку на одного жителя область вирощує 1065 кг цукросировини і виробляє 114,3 кг цукру, поступаючись лише Тернопільській області, де ці показники складають відповідно 1368 і 132,1 кг.

Продаж цукру за каналами реалізації сільськогосподарськими підприємствами
Вінницької області

Показник	Роки					
	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Продано – всього, т	174700	137400	102742	80922	69635	49129
в т. ч.- споживкооперації та заготівельним організаціям, т	258	2	18	5	8	5
питома вага, %	0,148	0,001	0,018	0,006	0,011	0,010
- населенню через систему громадського харчування, включаючи видачу у рахунок оплати праці, т	33458	26912	28216	24318	20573	12068
питома вага, %	19,15	19,59	27,46	30,05	29,54	24,56
- на ринку, т	33066	39146	27152	31350	19390	13173
питома вага, %	18,927	28,491	26,427	38,741	27,845	26,813
- за бартерними угодами, т	106823	71234	47356	25249	7455	5439
питома вага каналу, %	61,147	51,844	46,092	31,202	39,427	11,071
- іншими каналами, т	1095	106	-	-	2220,9	18444
питома вага каналу, %	0,627	0,077	-	-	3,189	37,54

Примітка:* включаючи цукор виданий пайовикам в рахунок орендної плати за землю

Дослідженнями встановлено, що сукупний попит на цукор у регіоні має

тенденцію до зниження. Це пов'язано із зменшенням фонду споживання, через зниження купівельної спроможності населення, скороченням обсягів експорту та зменшенням обсягів виробництва продовольчих товарів, у яких цукор є технологічним компонентом. Проте, навіть за умов зменшення з 1990 року обсягів виробництва цукру більше ніж у чотири рази, регіон залишається спроможним забезпечувати власні споживчі потреби, що за мінімального рівня виробництва у 2004 році не перевищували 30%, і брати участь у формуванні міжрегіональних і експортних фондів цукру.

Аналізуючи динаміку і структуру обсягів реалізації цукру сільськогосподарськими підприємствами регіону, у яких до 2002 року було зосереджено більше 60% виробленого цукру, слід відмітити моменти, що негативно вплинули на стан виробництва і реалізації цукру Вінницького регіону.

Починаючи з 2002 року спостерігається щорічне його зменшення, і у 2004 році, порівняно з минулим 2003 роком, даний показник складає лише 41,2%. Це пояснюється: по-перше, зниженням обсягів виробництва цукрових буряків (отже за давальницькою схемою було отримано менше цукру), по-друге, підвищенням обсягів реалізації цукрових буряків за гроші (але вони зросли лише на 27,2%).

В той же час протягом останніх років спостерігається позитивна тенденція до зменшення обсягів реалізації цукру за бартерними угодами до 27,8% у 2003 та 11,1% у 2004 роках. Натомість підвищуються саме обсяги його реалізації на ринку та за іншими каналами, що включає реалізацію і зарубіжним країнам.

Стала досить вагомою частка продажу цукру населенню через систему громадського харчування та в рахунок оплати праці, оскільки в 2001-2002 роках сюди входить і цукор виданий пайовикам в рахунок орендної плати за землю та майно. Певною мірою це є негативним моментом, адже таким чином підприємства частково перекладають проблеми збуту на власних працівників. Протягом останніх років практично не проводиться реалізація цукру заготівельним організаціям та підприємствам споживкооперації, тоді як до 1995 року це був майже єдиний канал його реалізації.

Ціни на цукор реалізований сільськогосподарськими підприємствами регіону хоч і мають стійку тенденцію до підвищення, залишаються нижчими в середньому на 25% від щорічно встановлюваних Кабінетом міністрів України мінімальних оптових цін реалізації.

Крім того, спостерігається значна диференціація цін за різними маркетинговими каналами. Так, традиційно найвищі вони на ринку та за іншими каналами куди входить реалізація цукру зарубіжним країнам, але, як уже відмічалось раніше, обсяги реалізації цукру за цими каналами не значні. Найнижчими є ціни за такими каналами як продаж споживкооперації і заготівельним організаціям та населенню через систему громадського харчування (включаючи видачу цукру у рахунок оплати праці та орендної плати).

В останні роки спостерігається деяке зменшення частки цукрових буряків, реалізованих сільськогосподарськими підприємствами безпосередньо

цукровими заводами. Натомість зростала частка коренеплодів, реалізованих за іншими маркетинговими каналами. Позитивним моментом у відносинах між партнерами цукробурякового підкомплексу стало скорочення практики переробки цукрових буряків на давальницьких умовах та розширення практики грошових розрахунків.

Висновки.

Подальше реформування і удосконалення цукробурякового виробництва потрібно здійснювати, виходячи з того, що:

- суб'єкти–учасники цукробурякового виробництва є вільними товаровиробниками, самі визначають загальні площі посіву цукрових буряків, обсяги виробництва цукру, ринок його реалізації. Втручання в їх оперативно-господарську діяльність не дозволяється. Державі проводити всіляку підтримку розвитку цукробурякового виробництва, як пріоритетного, провідного, продуктивного підкомплексу народного господарства;

- введення квот поставки цукру на внутрішній ринок – тобто максимальну кількість цукру, яка може бути поставлена на внутрішній ринок (з 1 вересня поточного року до 1 вересня наступного року) і поставка його згідно з міжурядовими угодами;

- запровадження гарантованої мінімальної ціни на цукрові буряки. Ціна на цукрові буряки відповідної якості, цукристості в межах встановленої квоти, яка покриває витрати на вирощування і транспортування цукрових буряків до цукрових заводів і гарантується заздалегідь;

- введення мінімальної ціни на цукор (мінімальна гарантована ціна на цукор, який вироблений в межах встановленої квоти, що покриває витрати на виробництво і реалізацію та зберігання цукру). Мінімальна ціна на цукор застосовується тільки у випадках, коли підприємства, що виробляють цукор у межах встановленої квоти, не можуть реалізувати цукор і цукрові буряки за більш високими цінами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Григор'єв О.Я. Бурякоцукровий комплекс: кроки до відродження // Цукрові буряки. – 2003. — № 2. – С. 15.

2. Імас Є.В. Перспективи розвитку цукробурякового комплексу в Україні // Вісник аграрної науки. – 2001. — № 9. – С. 64-65.

3. Імас Є.В. Подолання кризової ситуації у цукробуряковому виробництві України // Економіка АПК. – 2002. – № 9. – С. 16 – 20.

4. Пиркін В.І. Інтеграційні процеси // Цукрові буряки. – 2003. – № 32. – С. 4.

Проведено аналітичне дослідження сучасного стану свеклосахарного виробництва, проаналізовано продаж сахара по цене реалізації підприємствами Вінницької області, а також пути стабилизации цены на сахар.

It is performed the analyses of current up – to – date trends of sugar processing. It is also analyzed the sale of sugar including the price of the realization of the factories in Vinnitskaya region and the ways for stabilization of the sugar price.